

## VNS 5/2021 vp Kehityspolitiikan ylivaalikautinen selonteko

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle koskien Suomen kehityspoliittista ylivaalikautista selontekoa.

Fingo pitää selontekoa merkittävänä ja toivottuna edistysaskeleena. Linjaamalla Suomen kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä ylivaalikautisesti voidaan merkittävästi parantaa Suomen kehityspolitiikan jatkuvuutta ja tuloksellisuutta sekä ehkäistä rajallisten resurssien hajaantumista.

Olemme iloisia siitä, että selonteko linjaa Suomen kehityspolitiikan lähtökohtana olevan aina kehittyvien maiden omistajuuden ja tarpeet. Pidämme erittäin tervetulleena myös linjausta, että Suomi keskittyy järjestelmätason muutoksiin, jotka vahvistavat kumppanimaiden mahdollisuuksia vastata itse maan hyvinvoinnista ja toimeentulosta.

Suomalaiset järjestöt ovat toivoneet hallituskausien yli ulottuvaa pohjaa kehityspolitiikalle ja -yhteistyölle jo pitkään. Fingo pitää arvokkaana myös sitä, että selontekoa laadittaessa on kuultu eri sidosryhmiä ja asiantuntijoita, mukaan lukien kehitys- ja ympäristöjärjestöjä.

Tässä lausunnossa Fingo keskittyy kommentoimaan seuraavia selonteon täytäntöönpanoon liittyviä näkökulmia, joita avaamme jäljempänä laajemmin:

1. **Selonteko ei linjaa hallitusohjelmassa sovitusta tiekartasta kehitysyhteistyörahoituksen nostamisesta 0,7 prosentin tasolle BKTL:stä.** Selonteon linjaama kehityspolitiikka jää näin valitettavasti vaille takuuta seuraavien vuosien resursseista. Kehitysyhteistyömäärärahat ovat vaihdelleet hallituskausien välillä merkittävästi, mikä vaikeuttaa pitkäjärjenteistä ja tuloksellista työtä.
2. **Eriarvoisuus kehityspolitiikan päätavoitteena vaatii täsmällisempää tuloksellisuutta.** Selonteko olettaa painopisteiden ja toimialojen tavoitteiden myötävaikuttavan eriarvoisuuden vähenemiseen, mutta tätä ei voida todentaa. Näin ollen ketään ei jätetä (Leave no one behind) – periaate jää laadullisesti kyseenalaiseksi.
3. **Kehitysyhteistyön, ulkoministeriön hallinnoiman kehityspolitiikan sekä muiden hallinnonalojen toteuttaman kehityspolitiikan suhdetta tulisi selventää.** Selonteko käsittelee pitkälti kehitysyhteistyökysymyksiä, mutta kehityspoliittiset tavoitteet tulee huomioida myös muilla hallinnon aloilla.
4. **Selonteon kirjaukset kansainvälisestä ilmastorahoituksesta eivät ole riittävät.** Pitkäjärjenteistä suunnitelmaa tarvitaan Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen tasosta, kohdennuksista, tulosseurannasta ja raportoinnista hallituksen budjettiriihen päätöksen mukaisesti. Ilmastorahoituksen pitkäaikaisessa suunnittelussa tulee huomioida ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen lisäksi kolmas kohde: menetysten ja tappioiden korvaus.
5. **Selonteko ei määrittele yksityisen sektorin kehitysyhteistyökumppanuuksille selkeitä tavoitteita** ja erittele toimijoiden vahvuuksia ja vastuita. Tätä voitaisiin selkeyttää laatimalla erillinen linjaus aiheesta.
6. **Pidämme myönteisenä, että verotuksen ja kehityksen yhteys sekä kansalaisyhteiskunnan rooli välittyvät vahvana selonteossa,** mutta molempiin liittyen löytyy myös kehitettävää.
7. **Turvallisuuden, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön jatkumoa tulee vahvistaa.** Selonteko sisältää erinomaisia kirjauksia aiheesta, mutta tähän tulee kiinnittää huomiota myös toimeenpanossa. Esimerkiksi joustavat rahoitusmekanismit ovat välttämättömiä, jotta nopeasti muuttuvissa ympäristöissä voidaan reagoida eri kumppaneiden vahvuuksia hyödyntäen.

## Kehitysyhteistyörahoitus ja 0,7 prosentin tiekartta

Fingo kiittää kehityspoliittista selontekoa siitä, että se asettaa tavoitevuodeksi 0,7 prosentin BKTL-tason saavuttamisessa vuoden 2030. Valitettavasti pelkän tavoitevuoden mainitseminen ilman tarvittavia askeleita ei tuo tarvittavaa konkretiaa ja kunnianhimoa. Kehitysyhteistyön määrärahat vuonna 2021 vastaavat ulkoministeriön tilastojen mukaan 0,50 prosenttia BKTL:stä. Ilman konkreettista tiekarttaa on vaikea nähdä, miten 0,7 prosentin tavoite saavutettaisiin alle kymmenessä vuodessa.

**Toivomme, että eduskunta kannustaa hallitusta vielä tällä hallituskaudella laatimaan hallitusohjelman mukaisen tiekartan 0,7 prosentin tavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä. Välitavoitteiksi tulee asettaa 0,55 prosentin taso BKTL:stä vuonna 2023 sekä 0,63 prosentin taso BKTL:stä vuonna 2027.**

Kiitämme selonteon linjausta, jonka mukaan Suomi käyttää mahdollisimman pian 0,2 prosenttia bruttokansantulosta kaikkien vähiten kehittyneiden maiden tukemiseen. Lisäksi globaaliin kansalaiskasvatukseen tulee varata vähintään 3 prosenttia ODA-rahoituksesta.

## Tasa-arvo ja eriarvoisuus

Eriarvoisuus on aivan kehityshaasteiden ytimessä. Sillä on suoria vaikutuksia Suomen tavoitteiden, naisten ja tyttöjen oikeuksien, kestäväen taloudellisen kehityksen, ilmastotoimien sekä rauhanomaisten ja kriisinkestävien yhteiskuntien saavuttamiseen. Köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen ovat keskeisiä päämääriä sekä kestäväen kehityksen agendalla että Suomen kehityspolitiikassa. Ketään ei jätetä-tavoitetta ei saavuteta, jos köyhyyttä ja monimuotoista eriarvoisuutta ei selätetä.

**Edelleen tulee avata tarkemmin, miten eriarvoisuuden käsite ymmärretään ja miten sitä pyritään vähentämään.** Lisäksi eriarvoisuuden mittaamista tulee kehittää, jotta pystytään arvioimaan, miten päätavoitteisiin on päästy.

Fingo yhtyy selonteon näkemykseen kansalaisyhteiskunnan keskeisestä roolista eriarvoisuuden selättäjänä. Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön rahoituksen osuuden kasvattaminen Suomen kehitysyhteistyövaroista on tässä yhteydessä perusteltu tavoite, etenkin kun otetaan huomioon, että kansalaisjärjestöjen rahoituksen osuus on ollut viime vuosina laskusuhdanteessa. **Suomalaisten kansalaisjärjestöjen lisäksi Suomen on panostettava kumppanimaiden kansalaisjärjestöjen toiminnan vahvistamiseen.** Nämä toimijat ovat tasavertaisia kumppaneita, joilla on erityisasiantuntijuus omissa yhteiskunnissaan. Toivomme, että kansalaisyhteiskuntien tukeminen on selonteon myötä entistä olennaisempi osa Suomen kehityspolitiikkaa,

Selonteko on rakentunut vahvalle sukupuolten tasa-arvon kaksoisraiteelle, joilla ajetaan sekä naisiin ja tyttöihin keskittyviä erityistoimia että esitetään tasa-arvon valtavirtaistamisen vaade osana kaikkea kehityspolitiikkaa. Tämä hyödyllisesti tukee kansainvälisiä sitoumuksia ja hallitusohjelmaa. **Rohkaisemme selonteon toimeenpanossa huomioimaan laajemman intersektionaalisuuden sekä politiikkatasolla että käytännön toimissa.** Näin nostetaan esiin risteävä syrjintä, jota kaikki sukupuolet - mutta korostetusti naiset ja muunsukupuoliset henkilöt - yleisesti kokevat esimerkiksi iän, vammaisuuden, etnisen taustan, uskonnon ja muiden ulottuvuuksien perusteella. Haavoittuvimmassa asemassa ja tilanteessa olevien henkilöiden kokemat riskit tulisi sisällyttää analyyseihin, joiden pohjalta tehdään päätöksiä. **Kansainvälisestä sitoumuksesta sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyön osuudesta (85 prosenttia) tulee pitää kiinni ja sopia keinoista sen toteuttamiseksi.**

## Kestävä kehitys ja politiikkajohdonmukaisuus

Selonteossa kehityspolitiikalla tarkoitetaan Suomen johdonmukaista toimintaa kaikilla niillä kansainvälisen yhteistyön ja kansallisen politiikan lohkoilla, joilla vaikutetaan kehittyvien maiden asemaan. Selonteko kuitenkin keskittyy pitkälti kehitysyhteistyöhön ja sitä ohjaavaan politiikkaan.

**Hallinnonaloja ohjaavat johdonmukaisuuden periaatteet tulee edelleen kirkastaa.** Kehityspolitiikka on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja vastaavasti ulko-, turvallisuus- ja kauppapolitiikka ovat

tärkeässä roolissa kehityspolitiikan edistämisessä. Erityisesti taloudelliset ulkosuhteet tulisi saada vahvemmin mukaan kehityspolitiikkaan. Globaalin vastuun malli voisi terävöittää kehityspolitiikan roolia Suomen kestäväen kehityksen toimeenpanossa ja toisaalta kannustaa monialaiseen yhteistyöhön. **Suosittamme, että Suomen kehityspolitiikan, kehitysyhteistyön ja globaalin vastuun määrittelyä selkeytetään.**

On hienoa, että selonteossa on näkyvillä Suomen laadukas, tärkeäksi osaksi suomalaista kehityspolitiikkaa vakiintunut globaalikasvatustoiminta. Globaali kansalaiskasvatus on tärkeä keino saavuttaa Agenda 2030:n kestäväen kehityksen tavoitteita kansallisesti, ja siihen on syytä jatkossa panostaa enemmänkin. **Kriittinen medialukutaito, rakentava dialogi ja erilaisuuden ymmärtäminen ovat tulevaisuuden kansalaistaitoja, joita tarvitaan kaikilla elämän osa-alueilla.** Ihmisoikeus- ja muilla arvopohjaisilla kasvatuksilla, kuten globaali kansalaiskasvatus, ympäristö- ja rauhankasvatus, on keskeinen rooli siinä, miten ajattelemme ja toimimme. Kuten selonteko linjaa, viestintä ja globaalikasvatus ovat kaikkien kehitysyhteistyötoimijoiden tehtävä.

## Ympäristö ja ilmasto

Ilmasto- ja ympäristökestävyyden näkökulmasta on positiivista, että selonteko tunnistaa ilmastonmuutoksen ja ympäristön tilan heikkenemisen yhtenä tärkeimpänä ihmiskunnan tulevaisuuteen vaikuttavina kysymyksinä, sekä ilmastonmuutoksen seurausten vakavuuden etenkin kehittyville maille. **Selonteon toteutuksessa tulee linjata tarkemmin sekä ilmastonmuutoksen torjuntaan, sopeutumiseen ja ympäristön tilan parantamiseen tähtääviä (kehityspolitiikan) painopisteitä, keinoja tai tavoiteltavia tuloksia, että erityisesti miten niillä voidaan tukea kehittyvien maiden osallisuutta ratkaisujen toteuttamiseen.**

Kansainvälinen ilmastorahoitus on keskeinen osa Suomen kehityspolitiikkaa ja sen välineitä vaikuttaa ilmastokestäväen kehityksen, ihmisoikeuksien, ja tasa-arvon toteutumiseen kumppanimaissa ja globaalisti. Valtiontalouden selvitys Suomen ilmastorahoituksen tuloksellisuudesta (2001) suositti, että ulkoministeriön tulisi laatia julkinen suunnitelma siitä, miten se kasvattaa ja kohdentaa Suomen kansainvälistä ilmastorahoitusta, perustellen siinä tehtävät valinnat, painotukset ja vaikuttamistavoitteet. Fingo katsoo, että **näitä valintoja ja painotuksia ohjaisi YK:n kansainvälisen ilmastopöimöksen normatiivinen perusta (rahoituksen lisäisyys, läpinäkyvyys, ennakoitavuus), sekä Agenda2030-tavoitteet.** Suunnittelussa on myös huomioitava, että ilmastorahoitusta tulee lisätä huomattavasti lähitulevaisuudessa: vuonna 2025 astuu voimaan uusi globaali rahoitustavoite. **Vuoteen 2025 mennessä sopeutumistoimiin suunnattu rahoitus tulee myös tuplata vuoden 2019 tasosta.**

Ilmastorahoituksen pitkäaikaisessa suunnittelussa tulee huomioida ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen lisäksi kolmas kohde: **menetysten ja tappioiden korvaus.** Tällä tarkoitetaan ilmastonmuutoksen aiheuttamia suoria ja väistämättömiä vahinkoja, kuten esimerkiksi hirmumyrskyn aiheuttamia tuhoja elinkeinoille, infrastruktuurille ja inhimillistä kärsimystä.

Ilmastorahoituksen tulosseurantaa ja raportointia tulee kehittää päätöksenteon tueksi. Kehitysyhteistyön tulee olla ilmastokestävä ja systeemillä tasolla vaikuttaa energiamurroksen nopeuttamiseksi ottaen huomioon, että edelleen globaalisti investoidaan moninkertaisesti enemmän fossiilisiin energialähteisiin kuin ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistoimiin.

## Yksityissektorin kumppanuudet

Kehityspolitiikassa ja kestäväen kehityksen edistämisessä tarvitaan toimijoita ja kumppanuuksia yli sektori- ja kansallisten rajojen. Erityisen tärkeää on tunnistaa eri toimijoiden ja kumppanien roolit ja vahvuudet kehityspolitiikan tavoitteiden edistämisessä.

Selonteko käsittelee yksityissektorin ja yritysten kumppanuuksien osalta sekä suomalaisten yritysten kehitysrahoitteista toimintaa että kehitysmaiden yksityissektorin merkitystä maiden kehityksessä. Selkeyden kannalta nämä olisi hyvä erottaa jatkossa toisistaan. Jälkimmäisen osalta selonteko ei valitettavasti määrittele

tavoitteita lainkaan, vaan keskittyy suomalaisyritysten rooliin.

Yksityissektorin kumppanuuksia tulisi kehittää nimenomaan ihmisoikeusperustaisten kehitysvaikutusten ja tuloksellisuuden parantamiseksi, mikä edellyttää, että yksityissektorin kehitysyhteistyön tavoitteenasettelua ja ohjausta on tarkennettava. Pelkkä suomalaisten yritysten osallistuminen kehittyville markkinoille ei vielä kerro todellisista kehitysvaikutuksista tai tuloksellisuudesta.

**Fingo suosittaakin, että uuden kehityspoliittisen selonteon myötä Suomi laatii linjauksen, jossa määritellään yksityisen sektorin kehitysyhteistyökumppanuuksille selkeät tavoitteet sekä eri toimijoiden roolit ja vastuut.** Linjauksen lähtökohdaksi tulee ottaa Suomen kehityspolitiikan tavoitteet ja painopisteet, kuten kumppanimaiden talouksien vahvistaminen, ihmisarvoisten työpaikkojen luominen sekä köyhimpien ihmisten toimeentulon parantaminen. Linjauksessa tulee kiinnittää huomiota myös kehitys- ja kauppapolitiikan vuorovaikutukseen ja johdonmukaisuuteen ja huomioida kehityspoliittiset läpileikkaavat tavoitteet.

Selonteossa mainitaan, että Suomi kehittää yritys vastuuta koskevaa sitovaa sääntelyä osana EU:n, YK:n, ja OECD:n puitteissa tapahtuvaa uudistamistyötä. Selonteossa ei kuitenkaan ole linjattu selkeitä, saati kunnianhimoisia tavoitteita koskien EU:n yritys vastuulainsäädännön valmistelua ja kansallisen yritysten huolellisuusvelvoitetta koskevan lainsäädännön toimeenpanoa. Fingo korostaa, että **Suomen tulisi määritetä edistää näitä prosesseja, etenkin kun Euroopan komission yritys vastuulakialoitteen valmistelu on myöhästynyt. Suomen tavoitteena tulee olla yrityksiä sitova lakisääteinen velvoite ihmisoikeuksien kunnioittamiseen niiden koko arvoketjuissa.** Valtioneuvoston vuoden 2020 selvitys kansallisista sääntelymahdollisuuksista yritysten asianmukaisesta huolellisuudesta vahvisti, että ihmisoikeuksia koskeva yritys vastuulaki voidaan Suomessa toteuttaa. Fingo toivoo, että hallitusohjelmassa oleva tavoite yritys vastuulain säätämisestä saavutetaan hallituskauden aikana.

## Verotus ja kehitys

Verotuksella on keskeinen merkitys kestävästä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa, kehittyvien maiden omaehtoisen toimeentulon vahvistamisessa sekä yhteiskunnallisen vakauden ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Suomen tulee keskittyä edistämään **sellaisia verotuksen käytäntöjä, jotka ovat progressiivisia, vähentävät eriarvoisuutta ja edistävät sukupuolten välistä tasa-arvoa.** Myös aggressiivisen verosuunnittelun, veronkierron ja haitallisen verokilpailun hillitseminen on tärkeää.

**Kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteutumiseksi Suomen tulee arvioida oman verosääntelynsä vaikutukset kehittyviin maihin.** Tätä edellytetään myös vuosille 2021–2025 ajoitetussa toisessa ATI-aloitteessa (Addis Tax Initiative), johon Suomi on sitoutunut.

Selonteko esittää, että Suomi edistää YK:n alaisen asiantuntijoista kootun verokomitean vahvistamista. Kansalaisjärjestöt, kehittyvät maat ja korkean tason FACTI-paneeli ovat kuitenkin ajaneet tavoitetta, että **YK:n yhteyteen perustettaisiin hallitustenvälinen elin käsittelemään kansainvälisiä verokysymyksiä.** Näin vahvistettaisiin merkittävästi globaalin veropolitiikan demokraattisuutta ja kehittyvien maiden roolia siinä.

Yllä mainitut tavoitteet tulee sisällyttää Suomen seuraavaan Verotus ja kehitys -toimintaohjelmaan. Suosittelemme myös, että Suomen seuraava Verotus ja kehitys -ohjelma kattaa kaikki hallinnonalat, jotta siinä toteutuu sekä tämän selonteon että ATI-sitoumuksen esittämä politiikkajohdonmukaisuus.

## Turvallisuus

On tärkeää, että Suomi sitoutuu toimintaan kriisimaissa ja -alueilla. Useissa Suomen kahdenvälisistä kumppanimaista on käynnissä konflikteja ja/tai humanitaarisia kriisejä. Ilmastonmuutoksen vaikutus kriisitilanteiden limittymiseen ja pitkittymiseen tulee myös olemaan merkittävä. **Kestävä rauha edellyttää konfliktien juurisyiden, kuten ihmisoikeuksien polkemisen, eriarvoisuuden ja köyhyyden, poistamista.** Pohjimmiltaan kaikki kehityspolitiikan tavoitteiden toteuttamiseen tähtäävä toiminta on rauhantyötä.

**Kehityspolitiikan ylivaalikautisessa selonteossa huomioidaan tarve ns. kolmoisneksus - lähestymistavalle kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja rauhanprosessien välisen koherenssin ja täydentävyyden varmistamiseksi.** Lähestymistapa vaatii johdonmukaisuutta ja siilojen poistamista, mutta se ei saa uhata humanitaarisen työn puolueettomuutta. Toimivia esimerkkejä joustavasta rahoituksesta ja paikallisten kansalaisjärjestöjen kumppanuuteen vahvemmin rakentuvista toimintatavoista saatiin koronapandemian –aikana. Näistä kokemuksista ja esimerkiksi EU:n kolmoisneksuspiloteista, tulisi oppia.

Eri toimijoiden vahvuuksien huomioon ottamisella voidaan löytää keinoja tuen perille saamiseksi kriisitilanteissa, joissa kahdenvälinen kehitysyhteistyö vaikeutuu olennaisesti, kuten esimerkiksi Afganistanissa ja Myanmarissa. Kansalaisjärjestöt ovat toistuvasti osoittaneet kykynsä jatkaa toimintaansa kriisitilanteissa myös kaikista haavoittuvaisimmassa asemassa olevien tavoittamiseksi ja kaikkein haastavimmissa olosuhteissa.

Lisätietoja antavat Fingon asiantuntijat (sähköpostit ovat muotoa [etunimi.sukunimi@fingo.fi](mailto:etunimi.sukunimi@fingo.fi))

- Kestävä kehitys: johtaja Rilli Lappalainen (+358 50 5613456)
- Tasa-arvo ja eriarvoisuus: kehityspolitiikan asiantuntija Eppu Mikkonen (+358 50 317 6726)
- Ilmasto: ilmastotyön asiantuntija Emilia Runeberg (+358 50 317 6686)
- Yksityissektori: kestävän talouden asiantuntija Elina Mikola (+358 46 851 5974)
- Verotus ja kehitys: kestävän talouden asiantuntija Outi Hakkarainen (+358 50 317 6728)
- Turvallisuus ja kehitys: kehityspolitiikan asiantuntija Silla Ristimäki (+358 50 317 6702)